

החייטין. ואם אמר הרי עלי מנחה מן השעורין, יביא מן החייטים!

שהיות ואמר "הרי עלי מנחה", נתחייב במנחה הראויה. ואף שהמשיך דיבורו ואומר "מן השעורים", עיקר דעתו היא על תחלת דבריו. דקיימא לן "תפוס לשון ראשון".

ורבי שמעון פוטר אותו לגמרי מהבאת מנחה, משום שלא התנדב בדרך המתנדבים!

שסובר רבי שמעון כי אף בגמר דבריו אדם נתפס, היות ודעתו היא גם לדבר שסיים ואמר "מן השעורין". לפי שהיה סבור שאפשר להביא מנחה אף מן השעורים, ולכך נתכוין. לפיכך אין בדבריו כלום.

אם כן קשיא, איך קאמר רבי שמעון בגדי מקולס שהוא "קרוב לאכילת קדשים בחוץ"?

והלא אף אם היה מקדיש להדיא את הגדי המקולס לשם פסח, הוא לא היה מוקדש. שהרי ודאי בשעת צלייתו כבר אי אפשר להקדישו לקרבן. וכל שלא התנדב כדרך המתנדבים, אין בדבריו כלום.

אמר ליה רבינא לרב אשי: וכי מאן דמתני לה למעשה דתודוס איש רומי כרבי יוסי [בשם רבי יוסי], מי הוה ניהא?

והאמר רבא: רבי שמעון, שפטר את האומר "הרי עלי מנחה מן השעורים" — בשיטת רבי יוסי אמרה.

דאמר רבי יוסי: אף בגמר דבריו אדם נתפס! ואף רבי שמעון אית ליה הכי. ולכך סבר, דודאי דעתו להתנדב מן השעורים.

והלא לא היו הגדיים קדושים בקדושת פסח, אלא רק נראו כפסחים.

ג-ב אלא אימא: כך שלחו לו: קרוב אתה להאכיל את ישראל קדשים בחוץ! שאתה מאכילם דבר הדומה לקדשים בחוץ.

ועתה מקשה הגמרא: משמע מכאן, שדוקא גדי מקולס, אין, אכן אסור באכילה, משום שהוא דומה לבשר קרבן פסח, ומתחלף בו.

אבל בשר צלי שאין מקולס, לא מיחזי כאכילת קדשים בחוץ. וקשיא לרב, דאסר לומר "בשר זה לפסח" אף על גדי שאין מקולס, וקסבר שכל בשר מיתחלף בפסח.

אמרי לתרץ בבית המדרש: מקולס, הדומה לפסח, לא שנא אם אמר עליו "הרי זה לפסח", ולא שנא אם לא אמר עליו, אסור לאוכלו.

והא דאמר רב שאף בשר שאינו מקולס מיחלף בפסח, דוקא אם פירש ואמר "הרי זה לפסח" אין, מיחלף. ולכן אסור לומר כן.

אבל אם לא פירש עליו כלום — לא מיחלף בפסח.

רב אחא מתני לה להא מתניתא — כרבי שמעון! והיינו, שלא רבי יוסי הביא את מעשה תודוס איש רומי, אלא רבי שמעון.

מתקיף לה רב ששת: בשלמא למאן דתני לה כרבי יוסי, ניהא.

אלא למאן דמתני האי ברייתא כרבי שמעון, מי ניהא?!

והתנן: אין מנחת נדבה באה אלא מן

שהרי אם היה מקדיש להדיא את הגדי המקולס ואומר "הרי זה פסח", לא היינו אומרים כי היות שלא הקדישו מחיים כדרך המקדישין, אין בדבריו כלום. אלא היינו מפרשים דבריו, שהקדישו לדמי פסח, בכונה למוכרו ולהביא בדמיו קרבן פסח. לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

איבעיא להו: אמאי נמנעו מלנדוהו על שהנהיג להם אכילת גדיים מקולסים?

האם תודום איש רומי גברא רבה הוה, ומפני כבודו לא נידוהו.

או משום שבעל אגרופין הוה ויראו מכוחו.

ופשטינן: תא שמע: עוד זו דרש תודום איש רומי:

ומשמע מזה שהיה דורש שהוא היה גברא רבה, ולכן לא נידוהו. וכך היה דורש:

מה ראו חנניה מישאל ועזריה, שמסרו עצמן על קדושת ה', ולא השתחוו לפסלו של נבוכדנצר.

והלא קיימא לן בכל המצות "יעבור ולא יהרג" דדרשינן מ"אלו המצות אשר יעשה אותם האדם, וחי בהם" — וחי בהם, ולא שימות בהם.⁽¹⁾

אלא שנשאו קל וחומר מצפרדעים שבמצרים:

ומה צפרדעים שאין הם מצווין על קדושת ה', בכל זאת כתיב בהו "ובאו ועלו בביתך, ובתנוריד ובמשארותיך".

וכדתנן: האומר "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים", הרי זו תמורת עולה! משום דתפוס לשון ראשון — דברי רבי מאיר.

ר' יוסי אומר אם לכך נתכוין תחלה הואיל ולא הוה אפשר ליה להוציא שני שמות כאחת וע"כ הוציא זה אחר זה (רש"י) ואם בשעה שאמר עולה נתכוין כבר לומר גם שלמים, דבריו קיימים. ונתפסות בה שתי הקדושות כאחת. ולכן, תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר. ויביא בדמי חציה עולה, ובדמי חציה שלמים.

מאי לאו, מדרבי שמעון סבר לה כרבי יוסי, אף רבי יוסי סבר לה כרבי שמעון, ואית ליה דכל שלא התנדב כדרך המתנדבין אין בדבריו כלום!

ואם כן תיקשי, איך קאמר רבי יוסי בגדי מקולס, שהוא קרוב לאכילת קדשים בחוץ? והרי אין דרך המתנדבים להקדישו לאחר שחיטה.

ומשנינן: לא כן הוא.

אלא אמנם רבי שמעון סבר לה כרבי יוסי ש"בגמר דבריו אדם נתפס", אבל ולא הכרח הוא לומר שרבי יוסי סבר לה כרבי שמעון לגבי המתנדב מנחת שעורים.

ולעולם סבר רבי יוסי, שחייב הוא במנחת חטים. ואף שבעלמא סבר בגמר דבריו אדם נתפס, הכא תלינן שודאי נתכוין למנחת חטים, לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

ולכך אף אסר גדי מקולס בליל פסח, משום שדומה הוא לאכילת קדשים בחוץ.

שלא נאמר בהשתחויה זו "יהרג ואל יעבור", ולכן שאלה הגמרא מה ראו למסור את נפשם.

1. רש"י. אך התוס' ביארו שלא היה זה ע"ז, אלא פסל של אנדרטת המלך, העשוי לכבודו של המלך,

יום הכיפורים, ובין אלו שאמרו שלא להדליק — שניהם לדבר אחד נתכוונו! שמטרת כולם היא להמנע מתשמיש המטה האסור ביום הכיפורים.

אלו שנהגו להדליק, עשו כן כדי שהנר יפרישם מהתשמיש, לפי שאין אדם משמש מטתו לאור הנר.

ואלו שנהגו שלא להדליק, סוברים שבלא נר ימנע יותר מכך, לפי שכשהנר דולק הוא רואה את אשתו ומתאוה לה.

אמר רב יהושע: דרש רבא על זה את הכתוב "ועמך כלם צדיקים, לעולם יירשו ארץ, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".

בין אלו שאמרו להדליק, ובין אלו שאמרו שלא להדליק, שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחד — להימנע מדבר האסור.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין מברכין על האור ברכת "מאורי האש" אלא במוצאי שבת, הואיל ואז — זמן תחלת ברייתו של האש הוא.

אמר ליה ההוא סבא, ואיתימא אמר ליה רבה בר בר חנה לרבי יהודה: ישר! שפיר קאמרת. וכן נמי אמר רבי יוחנן, דאין מברכים ברכת "מאורי האש" אלא במוצאי שבת.

עולא הוה רכיב על חמרא ואזיל. והוה שקיל ואזיל רבי אבא מימיניה של עולא. ורבה בר בר חנה הלך משמאליה.

אמר ליה רבי אבא לעולא: האם ודאי נכון הוא מה ששמעתי, דאמרתו משמיה דרבי

והרי אימתי משארות [בצקות] מצויות אצל תנור? הוי אומר, בשעה שהתנור חם. נמצא, שמסרו צפרדעים את נפשם ונכנסו לתנור החם כדי לקיים את ציווי ה'.

ואם כן, אנו [חנניה מישאל ועזריה], שמצוין אנו על קדושת ה' — על אחת כמה וכמה שיש לנו למסור את נפשנו על כך!

רבי יוסי בר אבין אמר: תודוס איש רומי, מטיל מלאי לבים של תלמידי חכמים היה, שנתן להם סחורה כדי שישתכרו בה.

וגם מכאן למדנו שהיה גברא רבה.

דאמר רבי יוחנן: כל המטיל מלאי לבים של תלמידי חכמים, זוכה ויושב בישיבה של מעלה. שנאמר "כי בצל החכמה — בצל הכסף!"

כיון שההנהגה בכספו תלמידי חכמים, הרי הוא נכנס במחיצת החכמה.

מתניתין:

מקום שנהגו להדליק את הנר בערב יום כיפור כדי שידלק בלילי יום הכפורים, מדליקין.

ובמקום שנהגו שלא להדליק אז את הנר, אין מדליקין.

ובכל מקום מדליקין את הנר שידלק בליל יום הכיפורים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובמבואות האפלים, ועל גבי החולים.

גמרא:

תנא: בין אלו שאמרו להדליק את הנר בערב

יוחנן: אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת, הואיל וזמן תחלת ברייתו הוא?!

הדר עולא, והוא ביה ברבה בר בר חנה בישות [הסתובב עולא והסתכל ברבה בר בר חנה בפנים זועפות] משום שסבר שהוא אמר כן בשם רבי יוחנן. ולא הסכים עולא שזהו טעמו של רבי יוחנן.

אלא סבר, שמברכים עליו אז משום שהיא שעה שהתחדש עתה היתר להדליק אש, אחר שהיה אסור להדליק אש במשך כל יום השבת, ועתה נהנה מהאפשרות להדליקה ולהשתמש בה.

ולפי הטעם הזה אף במוצאי יום כיפור מברכים על האש.

אמר ליה רבה בר בר חנה: אנא, לאו אהא על ענין ברכת מאורי האש אמרי אמרתי דבר בשם רבי יוחנן.

אלא אהא, בענין אחר אמרי אמרתי בשם רבי יוחנן, ובטעות הוציאו מכלל דברי כאילו אמרתי בשמו של רבי יוחנן טעם לברכת מאורי האש במוצאי שבת.

דתני תנא קמיה דרבי יוחנן: רבי שמעון בן אלעזר אומר: יום הכפורים שחל להיות בשבת — אף במקום שאמרו שלא להדליק את הנר ביום כיפור שחל באמצע השבוע, מדליקין אם חל להיות בשבת, מפני כבוד השבת.

ועל כך אמרתי: ועני, ענה והוסיף רבי יוחנן אבתריה, על דברי התנא ששנה את דברי רבי שמעון בן אלעזר לפניו: והכמים אוסרין להדליק את הנר אף לכבוד שבת שחל בו יום הכיפורים, במקום שלא נהגו להדליק.

אמר ליה עולא: עדיא תהא! כלומר בזו אני מודה, שכן אמר רבי יוחנן.

קרי עליה רב יוסף את המקרא: "מים עמוקים, עצה בלב איש. ואיש תבונה ידלנה".

"מים עמוקים עצה בלב איש" — זה עולא, שהבין מדברי רבי אבא שהטעהו רבה בר בר חנה, ונסתכל בו בפנים זועפות. והיינו "עצה בלב איש", ששמר את הדבר בלבו, ולא אמר לו כלום.

"ואיש תבונה ידלנה" — זה רבה בר בר חנה, שהבין ממראה פניו של עולא, את מה שהיה לו בלבו עליו.

והוינן בה: ואינהו [עולא ורבה בר בר חנה] שלא הסכימו לדברי רבי אבא שטעם הברכה במוצאי שבת הוא משום שאז הוא זמן תחילת ברייתו — כמאן סבריה?

ומשנינן: סבירי להו כי הא דאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי יוחנן: מברכין על האור, בין במוצאי שבת, ובין במוצאי יום הכיפורים!

וכן עמא דבר [נהוג העם].

מיתיבי: מהא דתניא: אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת, הואיל וזמן תחלת ברייתו של האור הוא.

וכיון שרואה את האור במוצאי שבת, מברך מיד, ולא ימתין עד שיבדיל על הכוס.

רבי יהודה אומר: סודרן לכל הברכות על הכוס. שאף את ברכת האור יאמר עם ברכות